

PŘÍPRAVA KÁDRŮ PRO RACIONALIZACI VELENÍ

XIV. sjezd KSČ zdůraznil urychlení vědeckotechnického rozvoje uplatňováním vědeckotechnického pokroku především cestou modernizace, komplexní mechanizace nebo i automatizace ucelených úseků a provozů, komplexního zavádění celých souborů nové techniky, které přinesou nejvýraznější efekt. V organizačnické a řídicí práci vyzvedl do popředí komplexní socialistickou racionalizaci, jako trvalou metodu k odhalování a mobilizování rezerv.

Tyto myšlenky mají svou opodstatněnou aplikaci i v ozbrojených silách obecně a ve velení vojskům zvláště.

V poválečném období, především však v šedesátých letech, došlo ve vojenství k základním kvalitativním změnám v důsledku zavedení zbraní hromadného ničení. Tím se možnosti ozbrojených sil zvětšily. Systém velení, jak po stránce technického vybavení, tak po stránce metod práce orgánů velení se podstatně nezměnil. Vystala proto objektivní **nutnost** řešit disproporce mezi možnostmi ozbrojených sil a možnostmi systému velení.

Souběžně s bouřlivým rozvojem vědy a techniky se vyvíjely vědní disciplíny a obory, jejichž předmětem zkoumání byly řídicí procesy a s nimi se rozvíjela mechanizační a automatizační technika, zejména však stroje na uchování a zpracování informací. Existenci vědecky rozpracovaných teorií a metod zkoumání řídicích procesů a optimalizace řídicích systémů s využitím moderní techniky byla dána **možnost** řešit existující disproporce.

Prostředkem řešení uvedených disproporcí je **rozvoj** velení v celém svém rozsahu i obsahu.

Jednou z dílčích, i když podstatnou částí rozvoje velení, je zavádění mechanizačních a automatizačních prostředků do praxe velení vojskům.

Obecně je mechanizace a automatizace velení procesem účelového a cílevědomého zavádění nových metod a prostředků organizačních, výpočetních a přenosových techniky do konkrétního stupně velení a je závislá na:

- teoretické přípravě odborníků — specialistů pro rozvoj velení,
- kvalitě přípravy uživatelů této moderní techniky,
- programové přípravě, tj. programového díla pro mechanizační i automatizační techniku,
- organizační přípravě, technickém rozvoji i dovozu techniky,
- finančních a ekonomických možnostech.

Je zřejmé, že teoretická příprava musí předcházet před praxí využívání mechanizačních a automatizačních prostředků ve velení. Toto vychází z logické závislosti praxe na teorii, i když praxe zpětně tuto teorii ovlivňuje. Příslušník velitelského sboru je rozhodujícím činitelem v systému velení a jaký bude on, takový bude i celý systém velení, jak bude on připraven na zavádění mechanizační a automatizační techniky, takový bude i stupeň je-

jího využívání. Teprve až tuto techniku bude ovládat, teprve pak lze hovořit o zavádění organizační, výpočetní i přenosové techniky v celém komplexu a také o jejím efektivním využití v systému velení.

Stav přípravy velitelského sboru pro rozvoj velení, v našem případě pro zavádění mechanizačních a automatizačních prostředků do velení, musí se stát jedním z kritérií pro určování etap rozvoje velení, tedy i etap pro zavádění mechanizačních a automatizačních prostředků.

Cílem přípravy velitelského sboru v oblasti mechanizace a automatizace velení vojskům bude vytvořit předpoklady pro efektivní využívání techniky v praxi a tím dílčím způsobem přispět k celkovému rozvoji velení v ČSLA.

Tyto úkoly zahrnují oblasti

- přípravy uživatelů mechanizačních a automatizačních prostředků, tj. přípravy velitelského sboru,
- přípravy odborníků, vědeckých i pedagogických pracovníků v uvedené oblasti, včetně přípravy technického personálu k zabezpečení provozu a údržby této techniky.

V příspěvku se zaměřím pouze na problémy přípravy velitelského sboru směrem k zavádění mechanizační a automatizační techniky do systému velení.

Jednou z důležitých otázek v přípravě velitelského sboru je stanovení požadavků na intelektuální a řemeslné zvládnutí mechanizační a automatizační techniky.

Intelektuální¹⁾ zvládnutí uvedené techniky musí být nadřazeno řemeslnému zvládnutí ve vztahu, kdy intelektuální zvládnutí musí zabezpečovat součinnost mimo oblast vlastní specializace, kdežto řemeslné zvládnutí musí být úměrné specializaci.

Řemeslné zvládnutí mechanizační a automatizační techniky je podle mého názoru získání praxe po absolvování školy nebo krátkodobých speciálních kursů.

Řemeslné zvládnutí **mechanizační techniky** vyžadujeme u příslušníků velitelského sboru:

- a) u techniky, která je součástí života moderního člověka jako je magnetofon, televize, diktafon, apod.,
- b) a té techniky, která je nebo bude součástí plnění funkčních povinností, například: pro velitele — prostředky zpracování informací v informačním a rozhodovacím procesu, pro týlové pra-

covníky — prostředky evidence a účtování materiálu apod.

Požadavek řemeslného zvládnutí však vyžaduje jednoduchou obsluhu této techniky.

Oblasti intelektuálního a řemeslného zvládnutí **automatizační techniky** zahrnuje v podstatě tři druhy technických prostředků:

- samočinné počítače,
 - zařízení pro přenos dat,
 - vstupní a výstupní zařízení,
- jejichž využití bude klást na příslušníka velitelského sboru, podle jeho specializace, různé nároky na znalosti a zvládnutí.

Se samočinnými počítači přijde příslušník velitelského sboru do styku zprostředkovaně a proto jeho poznatky musí zahrnovat oblast taktickotechnických dat a principů práce počítače.

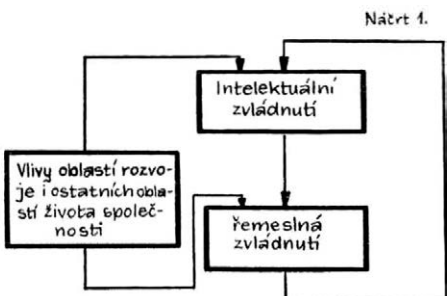
Rovněž zprostředkovaně přijde do styku se zařízeními pro přenos dat, avšak vzhledem k jejich časté poruchovosti, měl by kromě takticko-technických dat ovládat základní principy a způsoby zabezpečení bezchybného předávání informací.

Vstupní a výstupní zařízení bude s největší pravděpodobností shodné s prostředky, s nimiž se člověk setkává v běžném životě: rádio, televize, magnetofon, psací stroj, apod. Obsluha těchto prostředků je jednoduchá a kromě intelektuálního zvládnutí, které není náročné, lze vycházet z toho, že úspěšné řemeslné zvládnutí jejich využívání je otázkou praxe.

V oblasti automatizační techniky jde tudíž v zásadě o její intelektuální zvládnutí, s výjimkou vstupních a výstupních zařízení, pro všechny specializace velitelského sboru.

Graficky to můžeme vyjádřit — viz náčrt 1.

Otázky intelektuálního nebo řemeslného zvládnutí se sice dotýkají jednotlivých prostředků mechanizační a automatizační techniky, ale problém vyšší úrovně je, aby

¹⁾ Intelekt = rozuměj věci, zahrnuje i vzdělání a vědomosti

každý příslušník velitelského sboru intelektuálně a řemeslně zvládl své funkční povinnosti v budoucím integrovaném, automatizovaném systému velení. Tento problém doposud nebyl a není řešen a v rámci rozvoje velení vojskům se zcela jistě stane předmětem řešení v perspektivě.

Předstih v přípravě velitelského sboru pro mechanizaci a automatizaci velení se vztahuje pouze na intelektuální oblast a podle mého názoru by měl činit nejméně deset let na vysoké vojenské škole. Vycházím z této kalkulace: doba studia na této škole je 4–5 let a další studium na VAKu (vyšším akademickém kursu) nebo postgraduálním kursu je možná, podle doposud přijatých organizačních opatření, po pěti i více letech. Celkově tedy deset i více roků, a na tuto dobu musí být nutně zajištěn předstih v přípravě velitelského sboru. Je samozřejmé, že tuto situaci lze řešit krátkodobými kursy, zaměřenými k seznámení, v intelektuální i řemeslné oblasti, určitého druhu mechanizační a automatizační techniky.

Řemeslné zvládnutí techniky předpokládá její existenci a nelze proto v pravém slova smyslu zde hovořit o předstihu v přípravě.

Z těchto úvah lze vyvodit tyto poznatky:

— příprava příslušníků velitelského sboru pro zavádění mechanizační a automatizační techniky do systému velení musí vycházet z cílů a úkolů rozvoje velení vojskům jako celku. To znamená, že tato příprava po stránce obsahové musí vycházet ze všech nosných²⁾ disciplín oboru velení s důrazem na tu disciplínu, na kterou se příslušník velitelského sboru specializuje. K tomu nutně přistupují doplňkové disciplíny, které zahrnují oblast poznatků matematiky, statistiky, psychologie řízení, logiky apod.

V rámci tohoto předpokladu, příprava velitelského sboru na vysoké škole musí být zaměřena na současnou velitelskou praxi velení vojskům (včetně využívání současných mechanizačních a automatizačních prostředků), avšak zároveň s vytvářením základních předpokladů pro automatizovaný integrovaný systém velení vojskům v perspektivě.

Přípravu (doškolení) řídicích pracovníků z praxe z různých stupňů velení je třeba vztahovat především k otázkám racionalizace informačních a rozhodova-

cích procesů, operativního řízení, využívání mechanizačních a automatizačních prostředků ve vlastní funkční náplni a k některým metodám operačního výzkumu s důrazem na lineární programování a návazné procesy.

Celé kolektivní jednotlivých stupňů velení je třeba připravovat k novým otázkám velení. Tím se budou řešit konkrétní otázky dílčích bojových a operačních situací s využitím všech mechanizačních a automatizačních prostředků, které jsou na daném stupni velení k dispozici.

K tomu přistupuje i velmi důležitá povinnost každého příslušníka velitelského sboru neustále sledovat vojenský odborný tisk a tak se seznamovat s nejnovějšími teoretickými i praktickými výsledky a zkušenostmi z velení vojskům.

— formy přípravy velitelského sboru pro mechanizaci a automatizaci velení můžeme učenit do:

- řádného studia na VAZZ i všech ostatních vojenských učilištích,

- krátkodobých i dlouhodobých tematických kursů různého zaměření a to interních i dálkových,

- velitelské přípravy každého stupně velení.

Důležitou oblast tvoří souhrn ideově výchovných problémů v souvislosti se zaváděním mechanizační a automatizační techniky.

Bedřich Engels v knize Anti-Dühring uvádí: „Pokroky techniky, jakmile se staly vojensky použitelnými a jakmile byly též využity, vynutily téměř násilně změny, ba převraty ve způsobu boje...“

Současné zavádění mechanizační a automatizační techniky do struktury jednotlivých stupňů velení si nutně vynutí změny v této struktuře i v metodách a stylech práce příslušníků velitelského sboru. V opačném případě tato technika nebude efektivně využívána a bude spíše přítěží než pomocníkem pro jednotlivé pracovníky.

Proto mechanizace a automatizace velení není jen otázkou zavedení a zvládnutí technické stránky jmenované techniky, ale předpokládá hlubokou a komplexní analýzu dosavadních stupňů velení, jejich struktur a chování ve vzájemné návaznosti. Jejichž cílem bude efektivní nasazení mechanizační a automatizační techniky do velení.

Souhrn ideově výchovných problémů v souvislosti se zaváděním moderní techniky můžeme rozdělit do dvou skupin. **Předně** jsou to problémy obecnější povahy, které ukazují na podstatné souvislosti vztahu mezi příslušníkem velitelského

²⁾ V současné době nosné disciplíny oboru velení jsou vytvářeny: základ velení vojskům, metodologii velení, operačním výzkumem ve vojenství, organizační, výpočetní a přenosovou technikou a konečně mechanizací a automatizací velení.

sboru a moderní mechanizační a automatizační technikou s otázkami třídního boje, současného společenského vývoje a se zákonitostmi soudobé války.

Druhou skupinu tvoří otázky vyplývající z konkrétních úkolů současné vojenské politiky KSČ a otázky vzájemného vztahu příslušníka velitelského sboru a techniky v denním životě útvarů, svazků a svazů.

Toto rozdělení uvádím jen pro ujasnění. Jinak v praxi nutně se obecné a specifické otázky budou vzájemně prolínat.

Ideově výchovné problémy první skupiny se soustřeďují zejména na objasňování:

- podstaty vztahu příslušníka velitelského sboru a moderní organizační, výpočetní a přenosové techniky v současném společenském vývoji, i ve vývoji soudobé vojenské vědy,

- protikladného vztahu příslušníka velitelského sboru a uvedených techniky, která v uvažované problematice vyplývá z řešení rozporu mezi možnostmi bojové techniky a fyzickými a duševními možnostmi příslušníků velitelského sboru. Odtud je podmíněna řada zákonitostí soudobého boje a operace, jako je setření rozdílu mezi frontou a zápolím, vysoká manévrovost a dynamičnost bojových situací apod.,

- pouze odbornického pojetí, které opomíjí třídně politické aspekty tohoto vztahu a vychází jednostranně z poznání, že technika je neutrální. Zde vycházíme ze zásady, že neutralita techniky mizí, jakmile je využívána v zájmu určitých třídních cílů,

- předností socialistického zřízení nad kapitalistickým, předností socialistické vojenské vědy nad vědou buržoazní, v aplikaci a v souvislostech se zaváděním mechanizační a automatizační techniky.

Druhá skupina ideově výchovné práce musí vycházet ze správného objasňování a pochopení **obecných** otázek vztahu příslušníka velitelského sboru a uvedených techniky. Jsou to problémy vyplývající ze změn a důsledků, které tato technika způsobuje v přípravě velitelského sboru.

Východiskem pro řešení těchto otázek v ideologické práci se musí stát dokumenty nejvyšších stranických orgánů, dokumenty velení armády a zkušenosti z ostatních socialistických armád, zejména z Sovětské armády.

Zaměření ideově výchovné práce musí přesvědčivě rozebírat:

- význam zvyšování odborné vojenské kvalifikace a dávat k němu podněty,

- nároky, které moderní mechanizační a automatizační technika vyžaduje na charakterových a osobních vlastnostech příslušníků velitelského sboru. K těmto vlastnostem patří ukázněnost, rozhodnost, iniciativa, tvůrčí přístup k plnění úloh, pohotovost, schopnost rychle se orientovat ve složité situaci, organizovat si účelné plnění úkolů podle existujících pracovních podmínek, soustředit se za každé situace, fyzická a celková duševní připravenost a jiné.

Zavádění mechanizačních a automatizačních prostředků do systému velení kladé vyšší a v mnoha směrech úplně nové požadavky na metody a styl práce příslušníků velitelského sboru.

Mnohem více než kdy jindy vystupuje do popředí nesmlouvavé prosazování základních opatření a rozkazů, sladění a přesná koordinace řídicích činitelů na jedné straně a rozvoj iniciativy a samostatnosti příslušníků velitelského sboru na straně druhé. Ideologická práce v těchto otázkách musí být zejména zaměřena k ujasnění působnosti centralismu a demokratismu ve vojenské oblasti, na úkoly družného úsilí příslušníků velitelského sboru se stranickými organizacemi a organizacemi socialistického svazu mládeže, musí směřovat k pochopení významu využívání moudrosti a zkušeností kolektivu, rozvíjení iniciativy, aktivity apod.

Tato oblast je svou problematikou nejsložitější a nejnáročnější a to proto, že je spojena s konkrétními lidmi a jejich každodenním plněním funkčních povinností.

V rezoluci XIV. sjezdu KSČ je uvedeno „Neustálou pozornost věnovat zdokonalování systému velení, upevňování kázně, organizovanosti života a vysoké bojové pohotovosti vojsk.“

Je proto povinností každého příslušníka velitelského sboru neustále zdokonalovat své teoretické znalosti i praktické návyky zejména v oblasti plnění svých funkčních povinností. V tomto okruhu hrají otázky rozvoje velení, a v jejím rámci zavádění mechanizačních a automatizačních prostředků, podstatnou úlohu.

Několika myšlenkami jsem chtěl přispět k ujasnění této problematiky po XIV. sjezdu KSČ.